

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЖИТОМИРСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ФРАНКА**

ПРОЦЮК ІРИНА ЄВГЕНІВНА

УДК 172:615.15

**ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ФАРМАЦЕВТІВ У ПРОЦЕСІ ГУМАНІТАРНОЇ
ПІДГОТОВКИ В КОЛЕДЖАХ**

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Автореферат

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Житомирському державному університеті імені Івана Франка, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, професор
Березюк Олена Станіславівна,
Житомирський державний університет
імені Івана Франка,
професор кафедри педагогіки.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, доцент
Желанова Вікторія В'ячеславівна,
Київський університет
імені Бориса Грінченка,
професор кафедри теорії та історії
педагогіки;

кандидат педагогічних наук, доцент,
Каплінський Василь Васильович,
Вінницький державний педагогічний
університет імені Михайла Коцюбинського,
доцент кафедри педагогіки і професійної
освіти.

Захист відбудеться 28 травня 2019 р. о 10 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 у Житомирському державному університеті імені Івана Франка за адресою: 10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40, 2-й поверх, конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитися на сайті http://zu.edu.ua/avto_ped.html та в бібліотеці Житомирського державного університету імені Івана Франка (10008, м. Житомир, вул. Велика Бердичівська, 40).

Автореферат розісланий 27 квітня 2019 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

С. Л. Яценко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність досліджуваної проблеми зумовлена сучасною політичною, соціальною, культурною ситуацією в Україні, що актуалізує потребу в оновленні змісту професійної освіти, зокрема фармацевтичної. Пріоритетності набуває орієнтація на міжнародні стандарти, відповідно до яких майбутній фахівець цієї сфери повинен бути мобільним і компетентним, спрямованим на особистісний та професійний саморозвиток, а також здатним прогнозувати тенденції соціальних змін, передбачати вектор розвитку суспільства, добре орієнтуватися у біоетичних проблемах системи фармацевтичної допомоги та маркетингу, мати ціннісні орієнтації щодо збереження та зміцнення здоров'я суспільства, а саме: сформовану соціокультурну компетентність. Про це йдеться в нормативно-правових документах, які регламентують освітній процес медичних, фармацевтичних закладів вищої освіти, зокрема: закони України «Про освіту» (2017), «Про вищу освіту» (2014), «Основи законодавства України про охорону здоров'я» (2018), а також у Концепції розвитку фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я України на 2010-2020 рр, в Етичному кодексі фармацевтичних працівників України (2010), у міжнародних стандартах, настановах, фармацевтичних практиках Всесвітньої організації охорони здоров'я та Міжнародної фармацевтичної федерації.

Відповідно на рівні сучасної теорії та методики професійної фармацевтичної освіти нагальною постає проблема створення якісно нової системи підготовки фахівців у контексті формування їхньої професійної, загальнокультурної й соціокультурної компетентності з урахуванням того, що зміст і форми майбутньої діяльності сучасного фармацевта визначаються певними соціально-культурними особливостями.

В окресленій площині саме гуманітарна підготовка надає можливість усвідомлення сутнісних характеристик суспільства, забезпечує: здатність до прогнозування та врахування соціальних, економічних, духовно-культурних аспектів майбутньої професійної діяльності (філософія, право, соціологія, історія сучасного світу); освоєння надбань світової й української культури (культурологія, історія та культура України); розвиток творчого потенціалу, мовленнєвої компетентності, мобільності випускників на міжнародному фармацевтичному ринку праці (іноземна та українська мова за професійним спрямуванням).

Аналіз наукових джерел засвідчує, що значна кількість наукових розвідок пов'язані з вивченням окремих аспектів окресленої проблеми. Дослідження питань професійної підготовки майбутніх фахівців були предметом розгляду С. Вітвицької, О. Дубасенюк, С. Гончаренка, В. Желанової, С. Сисоєвої та ін. Окремі аспекти професійної підготовки майбутніх фармацевтів вивчали

І. Бойчук, В. Бобрук, І. Вітенко, О. Волосовець, Б. Громовик, І. Зупанець, Л. Кайдалова, А. Котвіцька, В. Москаленко, І. Ніженковська, В. Черних.

Сутність поняття соціокультурної компетентності в соціології та філософії (О. Астаф'єва, М. Бердяєв, Л. Буєва, М. Вебер, М. Каган, М. Лапін, Г. Паніна, А. Садохін, П. Сорокін, Л. Сохань, Дж. Ритцер) розглядають як прояв суто людського, як базову умову суспільного життя та засіб створення соціально-культурних цінностей. У психологічних дослідженнях (Л. Божович, Т. Жукова, А. Маслоу, А. Моль, С. Чехова, З. Фройд, К. Юнг) зазначену компетентність трактують як властивість особистості, що характеризує її теоретичну і практичну готовність до соціокультурної діяльності. У педагогіці (О. Акімова, М. Байрам, О. Березюк, О. Волошина, Дж. Вальдес, О. Долженко, О. Жорнова, Ж. Зарат, В. Каплінський, С. Лісова, К. Крамш, У. Кид, Л. Топчій) соціокультурну компетентність аналізують у контексті обов'язкової взаємодії мотивації, функціональних умінь та соціалізації особистості.

Разом із тим розгляд проблеми формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів зумовив можливість виявлення низки **суперечностей** між: об'єктивними потребами сучасного суспільства у висококваліфікованих фахівцях фармацевтичної сфери, здатних здійснювати соціокультурну діяльність, і реальним рівнем сформованості відповідної компетентності; необхідністю вдосконалення шляхів формування соціокультурної компетентності студентів-фармацевтів та невизначеністю педагогічних умов означеного процесу; необхідністю реалізації інтегрованого підходу у напрямі формування досліджуваної компетентності та недостатнім рівнем науково-теоретичного й організаційно-методичного забезпечення процесу підготовки майбутніх фахівців.

У зв'язку з цим виникає потреба в обґрунтуванні змісту соціокультурної компетентності, визначенні комплексу педагогічних умов, які забезпечують її ефективне формування у майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах. Аналіз стану розробки різних аспектів досліджуваної проблеми засвідчив, що формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах не було предметом окремого дослідження і вимагає її системного розгляду.

Отже, актуальність та недостатнє теоретичне обґрунтування досліджуваної проблеми в структурі професійної підготовки фахівця-фармацевта, недостатній рівень її розробленості, необхідність вирішення виявлених суперечностей зумовили вибір теми дисертаційної роботи: **«Формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконане відповідно до тематичного плану наукових досліджень

кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка «Професійна підготовка майбутніх фахівців в умовах ступеневої освіти» (РН № 0110U002274). Тему дисертації затверджено й уточнено вченою радою Житомирського державного університету імені Івана Франка (протокол № 3 від 23.10.2015 р.; протокол № 2 від 30.08.2018 р.)

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні й експериментальній перевірці ефективності впровадження моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжі.

Відповідно до мети окреслено **завдання дослідження**:

1. Здійснити теоретичний аналіз досліджуваної проблеми в педагогічній теорії і практиці, уточнити зміст базових понять та окреслити сутнісне наповнення соціокультурної компетентності в системі гуманітарної підготовки майбутніх фармацевтів у коледжах.

2. Визначити структурні компоненти, критерії, показники та рівні сформованості досліджуваної компетентності.

3. Обґрунтувати педагогічні умови, що забезпечують формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах.

4. Розробити модель формування досліджуваної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах та поетапну методику її впровадження.

5. Експериментально перевірити ефективність упровадження авторської моделі у процесі гуманітарної підготовки в коледжах.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх фахівців фармацевтичного сектору галузі охорони здоров'я в коледжах.

Предмет дослідження – зміст, форми, методи формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах.

Для досягнення мети та реалізації поставлених завдань на різних етапах дослідження було використано наступні **методи**: *теоретичні* – аналіз, зіставлення й порівняння наукових джерел та нормативних документів з проблеми дослідження; синтез, узагальнення, конкретизація та систематизація наукових поглядів щодо базової категорії «соціокультурна компетентність»; *емпіричні* – інтерв'ювання, спостереження, анкетування, опитування, тестування, бесіди, експертна оцінка – для проведення діагностики рівня сформованості соціокультурної компетентності студентів-фармацевтів та визначення сфери інтересів і мотивів студентів у визначеному напрямі; педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, узагальнювальний етапи) – з метою перевірки ефективності визначених педагогічних умов та

авторської моделі; *методи математичної статистики* – кількісний та якісний аналіз результатів дослідження, критерій F^* – кутового перетворення Фішера, за допомогою яких перевірялися якісні зміни у рівнях сформованості соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів.

Експериментальна база дослідження. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі комунального закладу вищої освіти «Житомирський базовий фармацевтичний коледж» Житомирської обласної ради, коледжу Харківського національного фармацевтичного університету, Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д. К. Заболотного, Чортківського державного медичного коледжу Тернопільської області. На різних етапах дослідження експериментальною роботою було охоплено 486 студентів та 48 викладачів гуманітарних дисциплін медичних, фармацевтичних коледжів.

Організація та основні етапи дослідження. Дослідження здійснювалося в чотири взаємопов'язані етапи упродовж 2014 – 2019 років.

На *першому* (2014 – 2015 рр.) – *діагностувальному етапі* – вивчено та проаналізовано стан досліджуваної проблеми у філософській, психологічній, педагогічній літературі; обґрунтовано актуальність, окреслено мету, основні завдання, об'єкт, предмет дослідження; виявлено суперечності; уточнено базові поняття; з'ясовано дидактичний потенціал гуманітарних дисциплін щодо формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у коледжах; обґрунтовано теоретико-методологічні підходи та принципи дослідження; розроблено програму експериментальної роботи.

На *другому* (2015 – 2016 рр.) – *констатувальному етапі* – обґрунтовано структуру соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів; уточнено критерії, показники та рівні її сформованості; виокремлено комплекс педагогічних умов; розроблено модель формування досліджуваної компетентності та програму авторського спецкурсу; визначено оптимальні форми, методи та засоби, що забезпечують формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів; обґрунтовано експериментальну методику дослідження; сформовано контрольні та експериментальні групи; проведено констатувальний етап експерименту, систематизовано та проаналізовано його результати.

На *третьому* (2016 – 2017 рр.) – *формуальному етапі* – здійснено впровадження моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів шляхом реалізації поетапної методики; розроблено авторське навчально-методичне забезпечення досліджуваного процесу (спецкурс та відповідні методичні рекомендації), поглиблено теоретичні положення та висновки.

На *четвертому* (2017 – 2019 рр.) – *узагальнювальному етапі* – перевірено ефективність реалізації розробленої моделі шляхом систематизації вхідних і

вихідних діагностичних зрізів із використанням визначених критеріїв; узагальнено результати експериментальної роботи; здійснено їх статистичну обробку; сформульовано загальні висновки; окреслено перспективи подальших наукових пошуків.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що:

– *вперше* науково обґрунтовано та розроблено модель і поетапну методику формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах; проаналізовано сутність та взаємодію базових понять «соціокультурна компетентність фармацевта», «формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки»; представлено структуру соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів, що складається з мотиваційно-аксіологічного, інформаційно-пізнавального, поведінково-діяльнісного та особистісно-рефлексивного компонентів; визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, знаннєво-когнітивний, діяльнісно-комунікативний та оцінювально-результативний), показники та охарактеризовано рівні (початковий, достатній, високий) її сформованості; визначено та обґрунтовано педагогічні умови формування досліджуваної компетентності;

– *удосконалено* зміст, форми й методи формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах;

– *подальшого розвитку* набули теоретичні положення щодо сутності феномену соціокультурна компетентність та її ролі у професійній діяльності майбутніх фармацевтів.

Практичне значення дослідження полягає: в експериментальній апробації поетапної методики впровадження авторської моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах; в дослідно-експериментальній перевірці стану її сформованості у студентів-фармацевтів; розробці та практичній реалізації програми спецкурсу «Формування соціокультурної компетентності фармацевтів», який може бути використаний у процесі вдосконалення навчальних планів та робочих програм професійної підготовки фармацевтів.

Основні положення наукового пошуку рекомендовані для використання викладачам медичних, фармацевтичних закладів вищої освіти у процесі професійної підготовки майбутніх фармацевтів, у системі підвищення кваліфікації викладачів гуманітарних дисциплін.

Основні результати дослідження **впроваджено** в освітній процес комунального закладу вищої освіти «Житомирський базовий фармацевтичний коледж» Житомирської обласної ради (довідка № 184 від 15.06.2018 р.),

коледжу Харківського національного фармацевтичного університету (довідка № 127 від 17. 04. 2018 р.), Вінницького медичного коледжу ім. акад. Д. К. Заболотного (довідка № 529/1 від 08. 11. 2018 р.), Чортківського державного медичного коледжу Тернопільської області (довідка № 083 від 15. 05. 2018 р.).

Апробація результатів дослідження здійснювалась на науково-практичних конференціях різного рівня, зокрема, *міжнародних*: «Формування професійної майстерності майбутніх фахівців в умовах освітньо-виховного середовища вищого навчального закладу» (Житомир, 2016, очна), «Теорія і практика формування та розвитку творчої обдарованості майбутніх фахівців у системі професійної освіти» (Бар, Вінниця, 2017, заочна), «Морально-патріотичне виховання студентської молоді в системі вищої освіти» (Бар, Вінниця, 2018, заочна), «Професійна підготовка фахівців в умовах неперервної освіти: андрагогічний підхід» (Словаччина, 2018, заочна), «Problemy jazyka, literatury a kultury. Současná Ukrajínistika» (Чехія, Оломоуц, 2018, заочна), «Науково-педагогічні школи: проблеми, здобутки та перспективи розвитку» (Житомир, 2018, очна), «Викладання іноземних мов в Україні та за її межами: досвід і виклики» (Івано-Франківськ, 2019, очна); *всеукраїнських*: «Формування професійної компетентності майбутнього медичного спеціаліста» (Суми, 2015, заочна), «Актуальні питання підготовки майбутніх фармацевтичних та медичних фахівців в умовах сучасної освіти» (Житомир, 2016, заочна), «Теорія і практика професійної підготовки фахівців у контексті загальноєвропейських інтеграційних процесів» (Житомир, 2016, заочна), «Якість вищої освіти: сучасний стан та шляхи забезпечення» (Харків, 2017, заочна), XXIV Всеукраїнські педагогічні читання «В.О.Сухомлинський у діалозі з сучасністю. «А що там за лісом?..»: Філософія для дітей» (Житомир, 2017, очна), «Професійна підготовка фахівців у вимірі нових освітніх реалій» (Івано-Франківськ, 2018, заочна); *регіональних*: «Духовні виміри родинного виховання в освітньому просторі Волині та Полісся» (Житомир, 2016, заочна), «Модернізація змісту професійної освіти – умова підготовки компетентного фахівця нової формації» (Житомир, 2017, очна), «Дидактичні основи професійної підготовки майбутніх фармацевтів в умовах інноваційного освітнього процесу» (Житомир, 2019, заочна); науково-методологічних семінарах кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка (Житомир, 2015-2019).

Публікації. Основні положення дисертаційної роботи відображено в 19 публікаціях, з яких 17 – одноосібні, у тому числі: 4 статті – у провідних наукових фахових виданнях України, 2 статті – в зарубіжних науково-періодичних виданнях, 9 статей і 1 тези – у збірниках наукових праць та

матеріалах конференцій, 2 навчально-методичних посібника, 1 методичні рекомендації.

Структура та обсяг дисертації відповідає логіці наукового дослідження і складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (352 позиції, із них 14 – іноземними мовами) та 13 додатків на 62 сторінках. Загальний обсяг дисертації складає 341 сторінку, основний зміст дисертації викладено на 202 сторінках. Робота містить 19 таблиць, 9 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність дослідження; визначено його мету, завдання, об'єкт, предмет; сформульовано наукову новизну, теоретичне та практичне значення; визначено етапи експериментальної роботи та охарактеризовано методи; наведено дані щодо експериментальної бази, апробації та впровадження одержаних результатів в практику діяльності медичних, фармацевтичних закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації.

У першому розділі – **«Науково-теоретичне підґрунтя формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах»** – представлено результати теоретичного аналізу проблеми дослідження; визначено місце гуманітарної підготовки у формуванні соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у коледжах, здійснено аналіз базових понять дослідження; обґрунтовано теоретичні основи формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки.

При вивченні широкого кола наукових джерел дослідження визначено значущість компетентнісного підходу для аналізу поняття «соціокультурна компетентність» та пріоритетних особливостей її формування. З'ясовано доцільність вибору структури соціокультурної компетентності фахівців різних напрямів, зокрема й майбутніх фармацевтів. Охарактеризовано сутність поняття «соціокультурна компетентність» у філософській, психологічній, соціологічній та науково-педагогічній літературі, у вітчизняних та європейських нормативних документах про освіту.

На основі осмислення і критичного аналізу наукової літератури окреслено загальнонаукові засади дослідження. Сформульовано авторське поняття *соціокультурної компетентності майбутнього фармацевта* як особистісно-професійного утворення, що характеризується здатністю особистості взаємодіяти з різними категоріями населення з метою надання інформації щодо раціонального використання лікарських засобів, профілактики захворювань, збереження та зміцнення здоров'я на основі набутих знань про соціальні й

культурні сфери життя, ціннісні орієнтації, особистісні якості, які формуються й розвиваються в освітньому середовищі фармацевтичного закладу вищої освіти.

Проаналізовано зміст гуманітарної підготовки в медичних, фармацевтичних коледжах та визначено її вагому роль у формуванні соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів. З'ясовано, що предмети гуманітарного циклу характеризуються значним дидактичним потенціалом, що, в свою чергу, забезпечує можливість майбутнім фармацевтам: орієнтуватися в сучасному середовищі та в соціокультурних характеристиках людей; прогнозувати можливі труднощі, непорозуміння в системі взаємовідносин пацієнт-фармацевт, визначенні засобів їх усунення; адаптуватися до іншого соціокультурного середовища, доцільно використовувати набуті соціокультурні знання та вміння щодо формування відповідального ставлення людей до власного здоров'я.

Окреслено загальні засади формування соціокультурної компетентності особистості. *Формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки* у межах дослідження розглядається: як *процес* розвитку якісної характеристики особистості, що базується на сукупності сформованих під час вивчення гуманітарних дисциплін знань про соціальні та культурні сфери життя, ціннісні орієнтації; як *здатність* майбутнього фахівця до продуктивної взаємодії з представниками різних категорій населення в соціокультурному просторі.

Обґрунтовано значущість провідних методологічних підходів, реалізація яких забезпечує формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки: *компетентнісний* (спрямований на посилення впливу всіх компонентів освітнього середовища на досягнення безпосереднього й опосередкованого цілеспрямованого впливу на соціальний, духовний, культурний, професійний досвід майбутнього фармацевта); *культурологічний* (охоплює сукупність методологічних прийомів, які забезпечують аналіз будь-якої сфери соціального і психологічного життя крізь призму системоутворювальних культурологічних понять – культура, культурні зразки, норми і цінності, побут та спосіб життя, культурна діяльність, інтереси та ін.); *аксіологічний* (спрямований на самореалізацію та самовдосконалення власних потреб та ціннісних орієнтацій); *діяльнісний* (визначається створенням умов для розвитку, самоствердження й самореалізації особистості, а також передбачає моделювання в процесі професійного навчання такої структури педагогічної діяльності, яка була б спрямована на оволодіння соціокультурними знаннями, уміннями, навичками, компетенціями); *комунікативний* (забезпечує особистісний зв'язок, індивідуальну форму життєдіяльності в структурі та динаміці соціокультурного спілкування).

У другому розділі – «**Організаційно-педагогічні основи формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах**» – представлено змістові характеристики соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів; з'ясовано критерії, показники та рівні сформованості досліджуваного феномену; обґрунтовано педагогічні умови її формування; розроблено авторську модель реалізації визначеного процесу.

За результатами наукового пошуку в структурі соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів виокремлено чотири основні компоненти: мотиваційно-аксіологічний, інформаційно-пізнавальний, поведінково-діяльнісний та особистісно-рефлексивний. *Мотиваційно-аксіологічний* включає ціннісні орієнтації, мотиви, інтереси, потреби, установки, які спонукають майбутнього фармацевта до здійснення соціокультурної взаємодії під час виконання професійних обов'язків. *Інформаційно-пізнавальний* характеризує рівень соціокультурної обізнаності у професійній сфері, визначає сукупність соціокультурних знань професійного, психологічного, педагогічного, культурологічного та соціального характеру. *Поведінково-діяльнісний* визначається наявністю соціокультурних умінь та навичок в різних сферах професійної діяльності. *Особистісно-рефлексивний* характеризує рівень *особистісної* (соціокультурні якості, здатність оцінювати професійні явища з опорою на соціальні, культурні та особистісно значущі цінності, здатність сприймати внутрішній світ іншого й ототожнювати себе з ним, мобільність, спостережливість), *індивідуальної* (професійні якості та здібності, засоби саморегуляції) та *рефлексивної* (цілеспрямоване включення майбутнього фахівця у процес самовиховання, саморегуляції, самореалізації, його рефлексивна позиція) компетенцій.

Відповідно до структури соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів визначено критерії її сформованості (мотиваційно-ціннісний, знаннево-когнітивний, діяльнісно-комунікативний та оцінювально-результативний) і відповідні їм показники. Виокремлено три рівні її сформованості (початковий, достатній, високий).

У процесі наукового пошуку теоретично обґрунтовано й виокремлено педагогічні умови формування соціокультурної компетентності майбутнього фармацевта в процесі гуманітарної підготовки в коледжах: зорієнтованість гуманітарних дисциплін на формування соціокультурної компетентності студентів-фармацевтів; формування позитивної мотивації щодо використання соціокультурного потенціалу змісту дисциплін гуманітарної підготовки; забезпечення наступності аудиторної та позааудиторної роботи з метою розвитку здатності студентів-фармацевтів до соціокультурного розвитку; реалізація інтегрованого підходу до вибору та використання методично

доцільних форм і методів формування соціокультурної компетентності студентів-фармацевтів.

Теоретично обґрунтовано авторську модель формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах як комплекс взаємопов'язаних елементів освітнього процесу, що забезпечують формування в студентів системи соціокультурних знань і умінь з використанням принципів, форм, методів, засобів гуманітарної підготовки в освітньому процесі та мають на меті розкрити особливості структури, послідовність, зв'язок цих елементів, а в цілому – особливості побудови змісту такого процесу. Модель містить наступні структурні компоненти: концептуально-цільовий (соціальне замовлення, мета, наукові підходи та принципи); мотиваційно-потребовий (мотиви, цінності, потреби, прагнення, інтереси, переконання); змістово-процесуальний («Іноземна мова» та «Українська мова» (за професійним спрямуванням), «Культурологія», «Філософія», «Соціологія», «Правознавство», «Історія сучасного світу», «Історія та культура України», спецкурс «Формування соціокультурної компетентності фармацевтів», форми, методи, засоби, етапи формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів); результативний (компоненти соціокультурної компетентності фармацевтів, критерії та рівні її сформованості, результат), з'ясовано про існування системи зв'язків і співвідношень між ними (рис. 1). Доведено, що результативність функціонування моделі визначається реалізацією сукупності педагогічних умов.

У третьому розділі – **«Експериментальна перевірка ефективності впровадження моделі формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки»** – представлено програму експериментальної роботи; окреслено зміст та проаналізовано результати констатувального етапу; представлено реалізацію авторської моделі; проаналізовано та узагальнено основні висновки щодо перевірки її ефективності.

З метою виявлення рівнів сформованості соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів проведено *констатувальний етап* експерименту з метою: вивчення мотиваційної сфери майбутніх фармацевтів, орієнтованої на формування їхньої соціокультурної компетентності; визначення рівнів її сформованості; виявлення у студентів загальних знань про соціокультурне виховання, культуру, свідомість, поведінку, цінності, ідеали.

На основі узагальнення результату проведеного дослідження зазначено, що високий рівень сформованості соціокультурної компетентності притаманний 25,8% студентів, достатній рівень – 46%, низький – 28,2%.

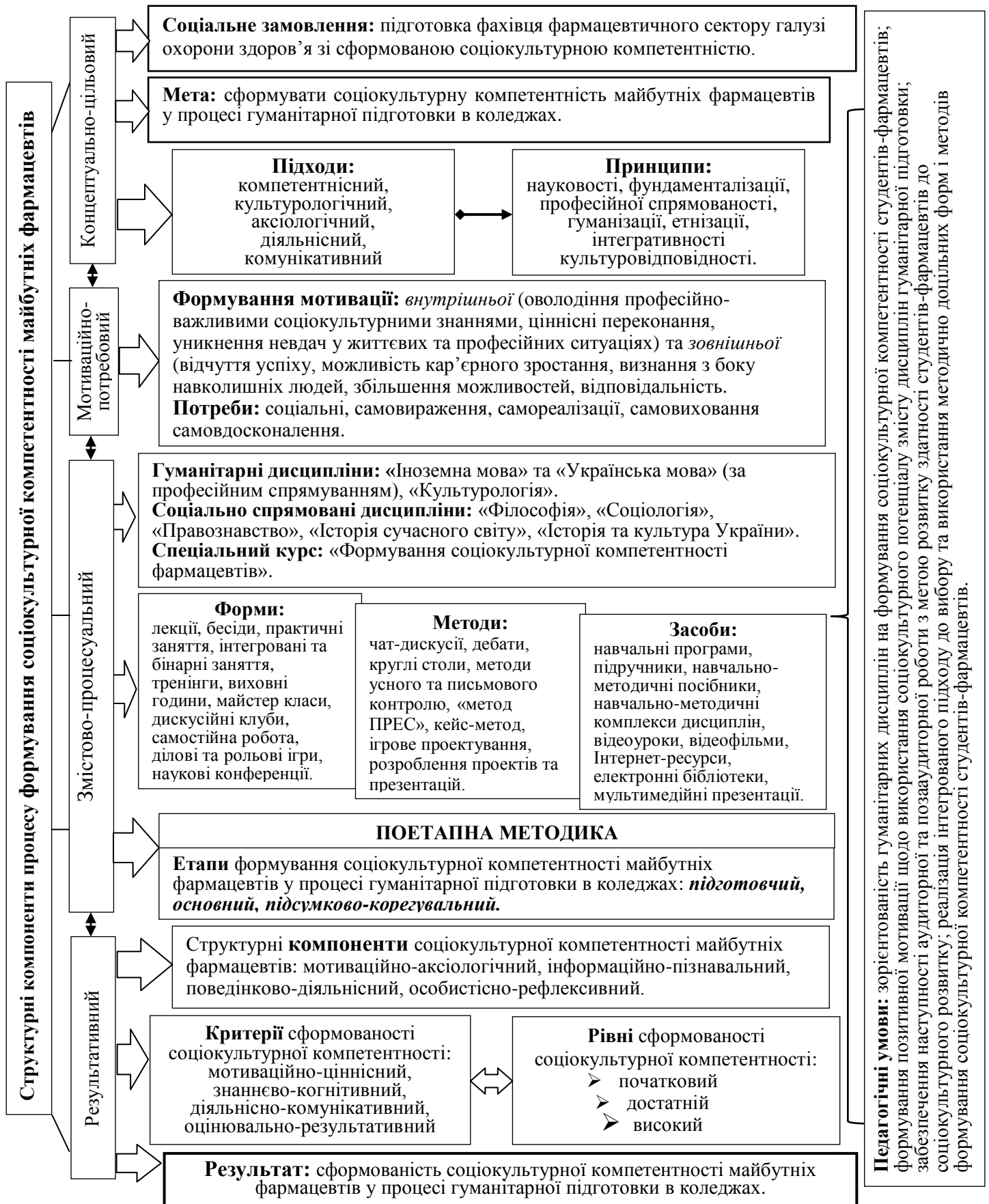

Рис. 1. Модель формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки

Окреслено проблеми формування досліджуваної компетентності, до яких віднесено: несистематизоване подання науково-навчального матеріалу з гуманітарних дисциплін; недостатню міждисциплінарну інтеграцію; відсутність комплексної системи формування соціокультурної компетентності у процесі гуманітарної підготовки в коледжах; недооцінку важливості фундаментальної соціокультурної складової у процесі підготовки майбутніх фармацевтів.

Результати дослідження засвідчили, що у медичних, фармацевтичних закладах вищої освіти I-II рівнів акредитації процес формування соціокультурної компетентності студентів-фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки здійснюється на достатньому рівні, але потребує вдосконалення вивчення дисциплін гуманітарного профілю.

З метою реалізації авторської моделі розроблено методику її впровадження, яка включає підготовчий, основний та підсумково-корегувальний етапи, а також відповідні форми, методи і засоби. На *підготовчому етапі* здійснено діагностику рівня сформованості соціокультурних знань, умінь, навичок студентів про зміст та структуру соціокультурної компетентності у процесі вивчення гуманітарних та соціально спрямованих дисциплін, здійснено вибір оптимальних форм і методів підвищення мотивації та ціннісного ставлення студентів до опанування соціокультурною компетентністю. *Основний етап* передбачав введення змістових змін у процес викладання гуманітарних та соціально спрямованих дисциплін, а також упровадження спецкурсу «Формування соціокультурної компетентності фармацевта», використання відповідних форм (лекції, практичні заняття, майстер-класи, дискусії, тренінги, диспути та ін.), методів («метод ПРЕС», кейс-метод, моделювання проблемних ситуацій, ігрове проектування та ін.) та засобів (джерела наукової інформації, відеоролики, Інтернет-ресурси, мультимедійні презентації тощо). Завданням *підсумково-корегувального етапу* визначено формування у студентів умінь застосовувати соціокультурні знання у майбутній професійній діяльності (науково-практичні конференції, on-line конференції, фармацевтичні форуми тощо), що забезпечувалося використанням наступних методів навчання: чат-дискусії, дебати, круглі столи, методи усного та письмового контролю з метою подальшої оцінки кількісних та якісних показників рівня сформованості соціокультурної компетентності студентів-фармацевтів.

З метою визначення ефективності впровадження авторської моделі шляхом реалізації поетапної методики виділено контрольні та експериментальні групи студентів з майже однаковим рівнем сформованості соціокультурних знань та умінь. У контрольних групах формування соціокультурної компетентності здійснювалося епізодично із застосуванням окремих елементів її навчально-методичного забезпечення. В

експериментальних групах авторську модель реалізовано в повному обсязі під час вивчення гуманітарних та соціально спрямованих дисциплін та за допомогою впровадження спецкурсу «Формування соціокультурної компетентності фармацевта», де застосовувалися визначені форми, методи та засоби поетапної організації навчально-пізнавальної діяльності.

На основі узагальнення результатів експерименту з використанням методів їх статистичної обробки та порівняльного аналізу виявлено позитивну динаміку кількісних і якісних змін у рівнях сформованості соціокультурної компетентності студентів експериментальних груп порівняно з контрольними, що представлено у табл. 1. Засвідчено позитивну тенденцію до зміни рівнів сформованості зазначеної компетентності у студентів експериментальних груп, а саме: високий рівень збільшилися з 10,5% до 36,1%, достатній – з 39,0% до 52,9%. Кількість студентів, які мали початковий рівень, зменшилася з 50,5% до 11,0%. У контрольних групах зберігається незначна динаміка й тенденції розподілу студентів за рівнями сформованості соціокультурної компетентності.

Таблиця 1

Критеріальні показники рівнів сформованості соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів на констатувальному та формувальному етапах експерименту

% та абсолютне значення	Експериментальна група						Контрольна група					
	Констатувальний етап			Формувальний етап			Констатувальний етап			Формувальний етап		
	Початковий	Достатній	Високий	Початковий	Достатній	Високий	Початковий	Достатній	Високий	Початковий	Достатній	Високий
Мотиваційно-ціннісний критерій												
абс	54	86	32	12	69	91	59	115	40	58	113	43
%	31,4	50,0	18,6	7,0	40,1	52,9	27,6	53,7	18,7	27,1	52,8	20,1
Знаннєво-когнітивний критерій												
абс	86	81	5	18	91	63	113	95	6	110	99	5
%	50,0	47,1	2,9	10,5	52,9	36,6	52,8	44,4	2,8	51,4	46,3	2,3
Діяльнісно-комунікативний критерій												
абс	93	76	3	21	102	49	110	99	5	112	96	6
%	54,1	44,2	1,7	12,2	59,3	28,5	51,4	46,3	2,3	52,3	44,9	2,8
Оцінювально-результативний критерій												
абс	73	88	11	17	84	71	94	110	10	95	107	12
%	42,2	51,2	6,4	9,9	48,8	41,3	43,9	51,4	4,7	44,4	50,0	5,6

Доведено, що системне впровадження поетапної методики реалізації моделі, запропонованих форм та методів забезпечує ефективність процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах.

Достовірність отриманих результатів перевірено за допомогою методів математичної статистики, зокрема критерію F^* – кутового перетворення Фішера, підтверджено достовірну різницю між показниками рівнів сформованості соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів експериментальних та контрольних груп.

ВИСНОВКИ

На основі узагальнення результатів експериментального дослідження сформульовано такі **висновки**:

1. Вивчення й теоретичний аналіз наукової літератури, законодавчих документів, які регламентують освітній процес медичних, фармацевтичних закладів вищої освіти, сучасних тенденцій у викладанні гуманітарних дисциплін засвідчив, що проблема формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів потребує комплексного розв'язання.

У результаті категоріального аналізу наукових джерел з'ясовано сутність базових понять дослідження: «соціокультурна компетентність», «соціокультурна компетентність фармацевта», «формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки». Провідним поняттям у межах дослідження визначено «*Формування соціокультурної компетентності майбутнього фармацевта у процесі гуманітарної підготовки*», яке розглядається як *процес* розвитку якісної характеристики особистості, що базується на сукупності сформованих під час вивчення гуманітарних дисциплін знань про соціальні та культурні сфери життя, ціннісні орієнтації; *здатність* майбутнього фахівця до продуктивної взаємодії з представниками різних категорій населення в соціокультурному просторі.

Окреслено сутнісне наповнення соціокультурної компетентності в системі гуманітарної підготовки майбутніх фармацевтів в коледжах. Доведено, що вивчення гуманітарних та соціально спрямованих дисциплін сприяє формуванню системи особистісних цінностей, необхідних для виконання ефективної фармацевтичної діяльності, умінь самостійно контролювати і оцінювати власні досягнення, використовувати внутрішні ресурси, необхідні для виконання професійних обов'язків у процесі соціокультурної взаємодії, здатності до лідерства, творчого мислення і креативності, наполегливості під час виконання різних видів фармацевтичної діяльності.

2. Обґрунтовано основні структурні компоненти соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів, до яких віднесено: мотиваційно-аксіологічний; інформаційно-пізнавальний; поведінково-діяльнісний; особистісно-рефлексивний. Окреслено їх взаємозв'язок та взаємозумовленість. Визначено критерії (мотиваційно-ціннісний, знаннєво-когнітивний, діяльнісно-

комунікативний та оцінювально-результативний) і відповідні показники. Охарактеризовано рівні сформованості соціокультурної компетентності майбутнього фармацевта (початковий, достатній, високий).

3. Визначено доцільність реалізації педагогічних умов організації процесу формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів: зорієнтованість гуманітарних дисциплін на формування соціокультурної компетентності студентів-фармацевтів; формування позитивної мотивації щодо використання соціокультурного потенціалу змісту дисциплін гуманітарної підготовки; забезпечення наступності аудиторної та позааудиторної роботи з метою розвитку здатності студентів-фармацевтів до соціокультурного розвитку; реалізація інтегрованого підходу до вибору та використання методично доцільних форм і методів формування соціокультурної компетентності студентів-фармацевтів.

Доведено, що визначені педагогічні умови та їх послідовна реалізація забезпечує ефективність формування досліджуваної компетентності за умов інтеграції дисциплін циклу гуманітарної та соціально-економічної підготовки.

4. Розроблено авторську модель формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки, яка включає структурні компоненти (концептуально-цільовий, мотиваційно-потребовий, змістово-процесуальний, результативний). Визначено їх взаємозв'язок та взаємообумовленість.

Представлено поетапну методику формування досліджуваної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки, яка включала підготовчий, основний та підсумково-корегувальний етапи. Доведено, що основні організаційні форми (лекції-дискусії, міні-конференції, ділові й імітаційні ігри, тренінги тощо) та методи (кейс-метод, моделювання проблемних ситуацій з професійним контекстом, ігрове проектування тощо) сприяють підвищенню рівня сформованості окресленої компетентності.

5. Упровадження авторської моделі здійснено шляхом реалізації поетапної методики формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі вивчення дисциплін гуманітарного циклу, зокрема спецкурсу «Формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів».

Результати експериментальної перевірки засвідчили, що впровадження авторської моделі в освітній процес професійної підготовки майбутніх фармацевтів сприяло підвищенню якісного рівня їх соціокультурної компетентності, а саме: показники високого рівня збільшилися з 10,5% до 36,1%, достатнього рівня з 39,0% до 52,9%. Кількість студентів, які мали початковий рівень зменшилась з 50,5% до 11,0%. Показники сформованості досліджуваної компетентності в контрольних групах суттєво не змінилися.

Достовірність отриманих результатів перевірено за допомогою методів математичної статистики, зокрема критерію φ^* – кутового перетворення Фішера.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів. Перспективними напрямками наукових пошуків можуть бути: обґрунтування механізмів впливу різних соціокультур на особистісну та професійну самореалізацію фахівців фармацевтичної сфери діяльності; зміст, форми, методи підвищення їхнього соціокультурного рівня; компаративний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду формування соціокультурної компетентності фахівців різних спеціальностей.

Основні матеріали дослідження висвітлено у таких публікаціях автора:

1. Процюк, І.Є., 2016. До проблеми аналізу базових понять соціокультурної компетентності майбутнього фахівця. *Нові технології навчання: наук.-метод. зб.* Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Київ, вип. № 89, ч. I, с. 178-183.

2. Процюк, І.Є., 2016. Формування соціокультурної компетентності особистості в науковій літературі. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки.* Житомир, вип. № 3 (85), с. 107-113.

3. Процюк, І.Є., 2017. Методика формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів в процесі фахової підготовки. *Проблеми освіти: зб. наук. праць.* Інститут модернізації змісту освіти МОН України. Житомир: Вид. О.О. Євенок, вип. № 87, с. 221-227.

4. Процюк, І.Є., 2018. Основи морального та етичного виховання в соціокультурному аспекті професійної підготовки майбутнього фармацевта. *Проблеми освіти: зб. наук. пр.* ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти» МОН України. Вінниця: ТОВ «Нілан – ЛТД», вип. № 88, ч. II, с. 154-161.

5. Процюк, І.Є., 2018. Особливості формування соціокультурної компетентності особистості. *Scientific Letters of Academic Society of Michal Baludansky*, № 3, с. 113-18.

6. Процюк, І.Є., 2018. Педагогічні умови формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі фахової підготовки. *Симпозіум українців: мова, література, культура: наук. зб.* Університет ім. Палацького. Оломоуцьк, Чехія, № 8, с. 275-208.

Опубліковані праці апробаційного характеру:

7. Процюк, І.Є., 2010. Використання інноваційних технологій під час вивчення англійської мови в процесі підготовки майбутніх фармацевтів. *Вісник*

Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки. Житомир, вип. № 54, с. 108-111.

8. Процюк, І.Є., 2015. До проблеми формування соціокультурної компетентності студентів-фармацевтів в процесі фахової підготовки. *Андрогогічний вісник: науковий електронний журнал.* Житомир, № 6, с. 132-140.

9. Процюк, І.Є., 2015. Мотивація як основний фактор успішного вивчення англійської мови майбутніми фармацевтами. *Формування професійної компетентності майбутнього медичного спеціаліста: збірник матеріалів V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції.* Сумський медичний коледж. Суми, с. 194-196.

10. Процюк, І.Є., 2016. Ефективне навчання іншомовному спілкуванню майбутніх фармацевтів з урахуванням соціокультурного аспекту. *Актуальні питання підготовки майбутніх фармацевтичних та медичних фахівців в умовах сучасної освіти: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції.* КВНЗ «Житомирський базовий фармацевтичний коледж ім. Г. С. Протасевича» Житомирської обласної ради. Житомир, с. 200-202.

11. Процюк, І.Є., 2016. Родина як соціокультурне середовище виховання дитини. *Інтеграція родинного виховання національних меншин Поліського регіону: зб. наук. праць.* Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, с. 32-37

12. Процюк, І.Є., 2016. Формування позитивної мотивації майбутніх фармацевтів до міжкультурної комунікації. *Теорія і практика професійної підготовки фахівців у контексті загальноєвропейських інтеграційних процесів: Збірник Всеукраїнської науково-практичної конференції.* Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, с. 289-295.

13. Процюк, І.Є., 2017. Професійно-орієнтоване навчання іноземної мови у вищому навчальному закладі фармацевтичного профілю. *Модернізація змісту професійної освіти – умова підготовки компетентного фахівця нової формації: збірник матеріалів конференції / редкол.: Г. Л. Губарев (голова) [та ін.].* Житомир: вид. О. О. Євенок, с. 64-68.

14. Процюк, І.Є., 2017. Соціокультурна компетентність майбутнього фармацевта як запорука успішної професійної діяльності. *Проектування розвивального освітнього середовища Полісся: регіональний аспект: зб. наук. праць.* за ред. О.С. Березюк, О.М. Власенко. Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, с. 45-49.

15. Процюк, І.Є., 2017. Формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі фахової підготовки відповідно до вимог нових державних освітніх стандартів вищої освіти. *Якість вищої освіти: сучасний стан та шляхи забезпечення: Збірник Всеукраїнської науково-практичної*

конференції. Харків: Вид-во Харківський коледж національного фармацевтичного університету, с. 195-198.

16. Процюк, І.Є., 2019. Сутнісна та структурна характеристика соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів. *Дидактичні основи професійної підготовки майбутніх фармацевтів в умовах інноваційного освітнього процесу*: зб. наук. праць. за ред. О.С. Березюк, О.М. Власенко. Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, с. 48-54.

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

17. Процюк, І.Є., Сокур, О.П. та Прокопчук, Л.С., 2011. *Англійська мова для фармацевтів*. Київ. Вид-во ВСВ «Медицина», с. 27-281.

18. Процюк, І.Є., Прокопчук, Л.С. та Клязника, В.М., 2017. *Латинська мова*: навчальний посібник. Київ. Вид-во ВСВ «Медицина», с. 7-11, с. 135-223.

19. Процюк, І.Є., 2019. Формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах, *методичні рекомендації*. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 100 с.

АНОТАЦІЯ

Процюк І.Є. Формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Житомирський державний університет імені Івана Франка, Житомир, 2019.

Дисертаційна робота присвячена дослідженню проблеми формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів у процесі гуманітарної підготовки в коледжах. У роботі проаналізовано стан означеної проблеми в науково-педагогічній літературі та практиці діяльності медичних, фармацевтичних закладів вищої освіти I-II рівнів акредитації. Здійснено категоріальний аналіз базових понять, визначено поняття «соціокультурна компетентність майбутнього фармацевта».

У результаті дослідження виділено та аргументовано структурні компоненти, критерії, показники та рівні сформованості досліджуваної компетентності. З'ясовано комплекс педагогічних умов, які впливають на успішність процесу формування соціокультурної компетенції майбутніх фармацевтів. Проведено аналіз результатів констатувального та формувального етапів експерименту. Теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено ефективність впровадження авторської моделі в освітній процес медичних, фармацевтичних коледжів за допомогою поетапної методики.

Ключові слова: соціокультурна компетентність, майбутній фармацевт, соціокультурна компетентність фармацевта, формування соціокультурної компетентності майбутніх фармацевтів, фармацевтичний заклад вищої освіти, гуманітарна підготовка.

АННОТАЦИЯ

Процюк И.Е. Формирование социокультурной компетентности будущих фармацевтов в процессе гуманитарной подготовки в колледжах. – Рукопись.

Диссертация на соискание учёной степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Житомирский государственный университет имени Ивана Франко, Житомир, 2019.

Диссертация посвящена исследованию проблемы формирования социокультурной компетентности будущих фармацевтов в процессе гуманитарной подготовки в колледжах. В работе проанализировано состояние рассматриваемой проблемы в научно-педагогической литературе и практике деятельности медицинских, фармацевтических высших учебных заведений I-II уровней аккредитации. Осуществлён категориальный анализ базовых понятий, определено понятие «социокультурная компетентность будущего фармацевта».

В результате исследования выделены и аргументированы структурные компоненты, критерии, показатели и уровни сформированности исследуемой компетентности. Выявлено комплекс педагогических условий, влияющих на успешность процесса формирования социокультурной компетенции будущих фармацевтов. Проведён анализ результатов констатирующего и формирующего этапов эксперимента. Теоретически обоснована и экспериментально проверена эффективность внедрения авторской модели в образовательный процесс медицинских, фармацевтических колледжей с помощью поэтапной методики.

Ключевые слова: социокультурная компетентность, будущий фармацевт, социокультурная компетентность фармацевта, формирования социокультурной компетентности будущих фармацевтов, фармацевтическое учреждение высшего образования, гуманитарная подготовка.

ABSTRACT

Protsiuk I.E. Formation of Future Pharmacists' Sociocultural Competence in the Process of Humanities Study in Colleges. – Manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate in Pedagogical Sciences (Doctor of Philosophy) in Specialty 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – Zhytomyr Ivan Franko State University, Zhytomyr, 2019.

The thesis deals with the theoretical and experimental study of the problem of future pharmacists' sociocultural competence formation in the process of humanities

study in colleges. The analysis of scientific and methodical literature has given the chance to present the definition of the basic notions “sociocultural competence”, “sociocultural competence of future pharmacist”, “formation of the sociocultural competence of future pharmacists in the process of humanities study”. The author’s definition of the notion “sociocultural competence of future pharmacist” is clarified (person-professional creation that is characterized by the ability of the person to interact with different categories of the population in order to provide information on the rational use of drugs, disease prevention, preservation and strengthening their health on the basis of the acquired knowledge on the social and cultural spheres of life, value orientations, personal qualities that are formed and developed in the educational environment of the pharmaceutical establishment).

The framework of the research develops and presents the structure of the sociocultural competence of future pharmacists which is represented by a set of four interrelated components: the motivational-axiological, information and cognitive, behavioral-activity, and person-reflexive. On the basis of certain criteria (motivationally-axiological, knowledge-cognitive, activity-communicative, appraisal-productive) and corresponding indicators, three levels of future pharmacist’ sociocultural competence formation in the process of humanities study have been distinguished: initial, sufficient, high.

The author has developed her own model of shaping future pharmacists’ sociocultural competence. There have been substantiated the features of its structure (main elements and stages), their sequence and interconnection, which determines the essence of the design of the process of future pharmacists’ sociocultural competence formation. The effectiveness of its implementation in the educational process of medical and pharmaceutical establishments of higher education with the help of step-by-step methodology has been experimentally tested.

The results of the experimental work reveal considerable positive changes in developing future pharmacists’ sociocultural competence. Prospects for further scientific researchers are outlined.

Key words: sociocultural competence, future pharmacist, sociocultural competence of a pharmacist, formation of sociocultural competence of future pharmacists, pharmaceutical establishment of higher education, humanitarian training.